

## **SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 5/2008 rd**

### **Statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2009—2012**

*Till finansutskottet*

#### **INLEDNING**

##### **Remiss**

Riksdagen sände den 26 mars 2008 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2009—2012 (SRR 2/2008 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten kan lämna utlåtande till finansutskottet om de så vill. Social- och hälsovårdsutskottet har beslutat lämna utlåtande till finansutskottet.

##### **Sakkunniga**

Utskottet har hört

- budgetråd Tuomas Sukselainen, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Mikko Staff, finanssekreterare Jenni Eskola och överinspektör Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- överdirektör Matti Heikkilä, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården
- ekonomiplaneringschef Torsten Löfman, Folkpensionsanstalten
- social- och hälsovårdsdirektör Jussi Merikallio, Finlands Kommunförbund.

#### **UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN**

##### **Motivering**

Genom det årliga rambeslutet ändras inte den utgiftslinje som ligger till grund för utgiftsramen, utan valperiodens ram justeras tekniskt för att motsvara förändringarna i pris- och kostnadsnivån och i budgetens struktur. Dessutom revideras riktlinjerna i det föregående rambeslutet för förvaltningsområdena med vissa preciseringar. Social- och hälsovårdsutskottet upprepar sina ståndpunkter som finns inskrivna i utlåtandet (ShUU 5/2007 rd) om valperiodens första rambeslut och kommer med följande kommentarer om ramarna för 2009—2012.

Anslagen för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde ska enligt rambeslutet

stiga till 14,5 miljarder euro 2009. Anslagen ska öka fram till 2011 med ca 668 miljoner euro jämfört med det föregående rambeslutet, främst till följd av att antaganden och index justeras. Ökningen återspeglar dels den oväntat snabba pris- och kostnadsstegringen, dels den oväntat stora ekonomiska tillväxten och den förbättrade sysselsättningen. Den ekonomiska tillväxten väntas dock avta till ungefär två procent under ramperioden. Detta i kombination med förändringen i befolkningens åldersstruktur kräver enligt utskottet att produktiviteten inom den offentliga sektorn förbättras, bl.a. genom kommun- och servicestrukturreformen.

De statsandelar som betalas till kommunerna för social- och hälsovård ökar under ramperioden med sammanlagt 208 miljoner euro. Men samtidigt som kommunernas inkomstutveckling blir bättre ökar den ekonomiska ojämlikheten mellan kommunerna. Som ett led i genomförandet av regeringsprogrammet höjs statsandelarna årligen med 21 miljoner euro i enlighet med det tidigare rambeslutet. Tillskottet är allokerat för utveckling av tjänsterna för äldre och en reform av lagstiftningen om tjänster till handikappade. Statsandelarna till kommunerna ökar automatiskt med i genomsnitt 47 miljoner euro per år till följd av förändringarna i åldersstrukturen och invånarantalet. Indexhöjningen till fullt belopp står för 193 miljoner euro.

I rambeslutet anges bl.a. följande riktlinjer för förvaltningsområdet: social trygghet för stipendiater ordnas fr.o.m. början av 2009, gränsen mellan öppen och sluten vård slopas i socialförsäkringen, staten tar över kommunernas ansvar för att finansiera underhållsstödet och det allmänna vaccineringsprogrammet förbättras. Moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen ska höjas till samma nivå som arbetsmarknadsstödet. Detta står inskrivet redan i regeringsprogrammet och i det föregående rambeslutet. Nu beaktas det dessutom att rehabiliteringspenningen ska höjas till samma nivå som arbetsmarknadsstödet från och med början av 2009. Utskottet upprepar sin ståndpunkt att klientavgiftsreformen bör genomföras med hänsyn till social rättvisa och jämlikhet. De inkomster som kommunerna får till följd av att avgifterna höjs bör inte dras av från statsandelarna till kommunerna i kommande rambeslut.

I enlighet med statens produktivetsprogram ska forskningen och utvecklingen inom förvaltningsområdet centraliseras genom att Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården slås samman med Folkhälsoinstitutet. Också tillsynen och styrningen centraliseras

genom att Rättsskyddscentralen för hälsovården slås samman med Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral. Tidigare beslutade produktivetsåtgärder inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde inverkar på 340 årsverken fram till 2011 och nya åtgärder får följder för 463 årsverken fram till 2015. Utskottet anser att åtgärderna i första hand bör genomföras genom att nya sätt att tillhandahålla tjänster nyttiggörs och servicestrukturerna utvecklas. Personalnedsättningarna bör genomföras med beaktande av att de verkligen ska möjliggöra ökad produktivitet. Till exempel besvärsnämnden för social trygghet bör enligt utskottets uppfattning få mer resurser för att kunna behandla det betydande antalet anhopade ärenden.

Alkoholkonsumtionen påverkas mest effektivt av pris och tillgång. Enligt sakkunniga borde priset vara ungefär en femtedel högre än nu för att ha någon effekt på konsumtionen. Utskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt att alkoholskatten bör höjas snarast möjligt under ramperioden.

Den pågående totalreformen av den sociala tryggheten syftar till att förbättra incitamenten till arbete, minska fattigdom och säkerställa en tillräckligt hög nivå på den grundläggande tryggheten i alla livssituationer. Reformen ska genomföras på så sätt att finansieringen av den sociala tryggheten blir hållbar på lång sikt. I rambeslutet beaktas inte de förändringar som reformen för med sig eftersom beredningen inte är slutförd. För att reformen ska komma igång måste resurser avsättas för den redan under ramperioden, påpekar utskottet.

### ***Utlåtande***

Social- och hälsovårdsutskottet meddelar

*att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.*

Helsingfors den 10 april 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent  
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml  
medl. Risto Autio /cent  
Hannakaisa Heikkinen /cent  
Arja Karhuvaara /saml  
Anneli Kiljunen /sd

Håkan Nordman /sv  
Päivi Räsänen /kd  
Paula Sihto /cent  
Satu Taiveaho /sd  
Lenita Toivakka /saml  
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

## AVVIKANDE MENING 1

*Motivering*

I redogörelsen om ramar för statsfinanserna 2009—2012 räcker de social- och hälsovårdspolitiska satsningarna inte till för att tillgodose de behov som finns. De ökade skatteintäkterna och statsandelarna till kommunerna möjliggör inte de förbättringar i servicenivån som behövs på grund av utgiftsökningen till följd av den åldrande befolkningen och sjukdomar som beror på levnadsvanor. Dessutom kommer — de i och för sig berättigade — lönepåslagen till kommunernas personal att omintetgöra en stor del av spelrummet i den kommunala ekonomin.

*Äldreomsorg*

Befolkningen åldras och behöver allt mer tjänster. Överlag är satsningen på att förbättra primärvården och äldreomsorgen så liten att det inte går att uppnå en tillfredsställande nivå t.ex. på äldreomsorgen.

Problemet inom äldreomsorgen är att hemtjänsterna och stödtjänsterna för närståendevården såväl som den slutna vården har för lite personal. Regeringen bör komma med ett lagförslag för att tillförsäkra de äldre rätt till bedömning av servicebehovet och högkvalitativ vård och omsorg. Det behövs klara normer och adekvat finansiering. Det har visat sig att det inte räcker med kvalitetsrekommendationer. Personalantalet bör lagfästas både inom slutna vård och hemvård. Personalproblemet inom den slutna vården av äldre har inte åtgärdats fastän det på vissa håll är så illa ställt med vår äldreomsorg att det strider mot de grundläggande fri- och rättigheterna.

Vårdgarantin inom äldreomsorgen är egentligen ingen garanti för omsorg. Den går bara ut på att behovet av socialtjänster ska bedömas inom sju vardagar efter att en person över 80 år har tagit kontakt med en myndighet. De facto finns det rentav risk för nedskärningar i omsorgstjänster-

na när de äldre blir fler och kommunerna samtidigt måste finansiera lönehöjningar.

Maximiavgiften för slutna vård stiger till 85 procent i relation till vårdtagarens inkomster. Trots det får kommunerna ändå inte mer inkomster i form av statsandelar för social- och hälsovård, så deras kapacitet att tillhandahålla god äldreomsorg förbättras inte. Tilläggsinkomster skulle verkligen ha varit välbehövliga i kommunerna.

*Hälsovård*

Den 1 augusti i år kommer den nya finansiella basen för social- och hälsovården att införas för att förbättra tillgången och kvaliteten på tjänsterna. Kommunerna kommer inte att ha någon nytta av att klientavgifterna höjs, eftersom de åtföljande intäkterna faller bort under ramperioden genom att statsandelarna sänks. Motiveringen till reformen fullföljs alltså fortfarande inte. Trots kommun- och servicestrukturreformen behöver kommunerna mer pengar för att klara av sitt allt större ansvar. Klientavgifterna för social- och hälsovård bör inte höjas och inte heller bör de vara indexbundna.

I Finland har självriskandelarna för hälso- och sjukvårdsavgifter sedan tidigare varit stora i internationell jämförelse. De höga kostnaderna hindrar i synnerhet låginkomsttagare och kroniskt sjuka från att söka vård. Självriskerna bör sänkas närmare den europeiska medelnivån. Den ekonomiska bördan till följd av sjukdom bör fördelas mer solidariskt och de enskilda avgifterna inom hälso- och sjukvården bör få ett samordnat tak.

Köerna till den specialiserade sjukvården har börjat öka under den här valperioden och hälsovårdscentralerna befinner sig nästan i kris. Regeringens mål att främja forskning och innovationer blir lidande när en stor del, 8,7 miljoner euro, av forskningsbidragen just till hälso- och sjukvårdsenheter ska skäras ner. Läkarförbundet har uttryckt sin oro över planerna på att skä-

ra ner specialstatsandelarna. En betydlig ökning i antalet utexaminerade läkare förutsätter att specialstatsandelen höjs under planperioden. Att antagningen till de medicinska fakulteterna utökats med nästan hälften sedan 2002 kommer nämligen att märkas i antalet studerande som väntar på att kunna inleda specialiserings- och forskarstudier.

Det behövs med det snaraste nya specialistläkare i stället för dem som går i pension. De planerade nedskärningarna i specialstatsandelen för forskning kommer att försvåra just klinisk forskning och systemforskning. De omfattande planerna på att se över metoderna att ordna och tillhandahålla hälso- och sjukvård kräver också tillräcklig finansiering för forskning och utvärdering.

Den kliniska forskningen och den kraftigt ökande hälsovetenskapliga forskningen är mycket beroende av anslagen för specialstatsandelar, eftersom det är svårt att få stipendiemedel från stiftelser. Nedskärningarna hotar den kunskapsbas som behövs för att lösa problemen i primärvården, eftersom specialstatsandelarna är det viktigaste finansieringsinstrumentet för forskningen i primärvård. Förslaget underminerar många mål och avsikter som uttrycks i regeringsprogrammet.

#### *Närståendevårdare*

Nivån på stödet för närståendevård blir fortfarande inte justerad och administrationen överlåts inte på Folkpensionsanstalten fastän detta skulle tillförsäkra alla närståendevårdare stöd på lika grunder.

Närståendevård är obestridligen en viktig vårdform som ersätter och kompletterar offentliga tjänster så som slutenvård. Det har ofta varit nödvändigt med flexibilitet i genomförandet på grund av läget i den kommunala ekonomin. Alla närståendevårdare som uppfyller kriterierna bör få möjlighet till stöd. För att de ska orka med arbetet bör de också få bättre möjligheter till vila. De bör därför få en ledig dag per vecka. Att den lagfästa rätten till lediga dagar fullföljs bör också vara säkerställt i praktiken.

#### *Personliga assistenter för gravt handikappade*

Personlig assistent och tolk gör det möjligt för gravt handikappade att vara aktiva i samhället, arbeta och delta i socialt liv och familjeliv. Ramarna innehåller inte de anslag som behövs för att personliga assistenter ska kunna bli en subjektiv rätt, fastän de gravt handikappades villkor har konstaterats strida mot de grundläggande fri- och rättigheterna. Regeringen borde ha föreslagit ett anslag för att göra personliga assistenter till en subjektiv rätt.

#### *Barnfamiljer*

Det är alarmerande att fattigdomen ökar bland barn. Av barnen lever 120 000 i hushåll vars inkomster understiger den EU-fastställda fattigdomsgränsen. Sämst har inkomstutvecklingen varit bland ensamma föräldrar och i familjer med många barn och i familjer med barn under tre år. Vi måste råda bot på fattigdomen bland barn genom målinriktade insatser.

Ramförslaget saknar de väntade förbättringarna i barnfamiljernas villkor. De förbättringar som föreslås är försumliga och dessutom blir största delen av barnfamiljerna utan de föreslagna höjningarna. I takt med den tilltagande inflationen kommer förmånernas reella värde de facto att sjunka ytterligare för merparten av barnfamiljerna. Rambeslutet kommer dessutom att försämra många familjers ekonomi i och med att dagvårdsavgifterna höjs.

Enligt en europeisk jämförelse som Skattebetalarnas Centralförbund gjort har finländska barnfamiljer mindre pengar än genomsnittet att röra sig med efter skatter och barnbidrag. Nästan alla länder i Europa medger barnfamiljer olika typer av avdrag i beskattningen. Finland hör till de få länder som inte har några skatteavdrag för make eller barn.

Barnbidraget är så anspråkslöst att det inte kompenserar den hårda beskattningen. För att råda bot på fattigdomen bland barn måste vi ge 17-åringar rätt till barnbidrag och se över barnbidragets inverkan på utkomststödet. Regeringen bör se till att barnbidraget behåller sitt reella värde genom att binda bidraget till levnadskost-

nadsindex. Dessutom måste barntillägget till studiepenningen återinföras.

Behovet av barnskydd och psykiatrisk vård av barn ökar med oroväckande fart. För att barnskyddslagen ska kunna genomföras på tillbörligt sätt krävs det mer finansiering.

I Finland är nu ca 16 000 barn placerade utanför hemmet, varav bara 30 procent i familjer och resten på institution. I Sverige vårdas 70 procent och i Norge 80 procent av de placerade barnen i familjer. För att familjevården ska kunna utökas måste familjevårdarnas arvoden förbättras betydligt. Familjevårdarna bör också tillförsäkras rätt till familjeledighet, framför allt hemvårdsstöd och moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning.

Det anslag som tidigare år gått till barn- och ungdomspsykiatri är nu allokerat som statsbidrag för social- och hälsovårdsprojekt. Kristdemokraterna är oroade över om pengarna faktiskt kommer att gå till psykvård för barn och unga.

#### *Beskattnings av alkohol och tobak*

Den höjning av alkohol- och tobaksskatterna som regeringen genomfört är alldeles för knapp-

händig i förhållande till hälsoskadorna och de sociala problemen bland befolkningen. Sakkunniga har krävt en höjning med minst 20 procent för att man ska kunna minska konsumtionen så mycket att det påverkar folkhälsan.

Tobak dödar uppskattningsvis 5 000 människor i vårt land varje år, dvs. fler än t.ex. sprit, trafikolyckor, självmord och mord sammanlagt. Rökning förorsakar 1,2 miljoner sjukdagar och 600 000 läkarbesök årligen. Vart tredje cancerfall beror på tobak och rökning är den viktigaste riskfaktorn bakom vart femte hjärtrelaterade dödsfall. Genom att höja tobaksaccisen kan vi minska konsumtionen och därmed också hälsoskadorna. En höjning bör genomföras under ramperioden.

#### *Ståndpunkt*

Jag föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 10 april 2008

Päivi Räsänen /kd

## AVVIKANDE MENING 2

### *Motivering*

*Anslagen för offentlig social- och hälsovård är inte på långt när tillräckliga*

Med tanke på den kommunala ekonomin och tillgången till tjänster kan vi fortfarande inte ställa oss bakom riktlinjerna i ramarna. Kommunernas kalkylerade statsandelar för social- och hälsovård ökar enligt rambeslutet med totalt ca 208 miljoner euro under ramperioden.

I anslutning till genomförandet av regeringsprogrammet höjs statsandelarna årligen med bara ca 21 miljoner euro 2009—2011. Kommunerna tillförsäkras inte på tillbörligt sätt möjligheter att tillhandahålla social- och hälsovård, fastän servicebehovet ökar avsevärt till följd av att befolkningen åldras.

Regeringen försöker bemöta den åtföljande kostnadsstegringen inom den offentliga sektorn genom att ställa upp allt mer destruktiva produktivetsmål. På så sätt riskeras det främsta målet för de offentliga tjänsterna, nämligen effektiviteten. När de offentliga tjänsterna försummas kommer vi de facto att övergå från välfärdssamhälle till ett slags "självbetjäningssamhälle" och skillnaderna i levnadsstandard kommer att öka.

Regeringen fokuserar på att stärka den privata servicemarknaden genom servicecheckar och skatteavdrag. Det är inte till någon nytta för låginkomsttagare utan i stället ökar den kommunala byråkratin och de offentliga tjänsterna försämras.

### *Äldreomsorg*

Äldreomsorgen var ett viktigt tema ännu under riksdagsvalet för ett år sen. I sitt program lovade Vanhanens andra regering att utöka statsandelarna till kommunerna för ändamålet. Men regeringen verkar inte ha någon som helst avsikt att infria sina löften. Det är omöjligt att få tillräcklig personal till äldreomsorgen eftersom de ekonomiska satsningarna inte ens närpå räcker till

för att tillgodose servicebehovet. De äldre måste ha tillgång till omsorgstjänster på lika villkor i hela landet. Alla äldre bör tillförsäkras ett människovärdigt liv och deras rättigheter bör tillgodoses. Det finns kvalitetsrekommendationer för äldreomsorgen men de förpliktar inte kommunerna att se till att tjänsterna är adekvata och säkra. Det behövs tillräckliga resurser, mer bindande normer och en klarare reglering av klientavgifterna för äldreomsorg.

Vi föreslår också utökad rätt till kommunal öppenvård för krigsinvalid, nämligen att en invaliditetsgrad på tio procent eller högre ska berättiga till sådan vård.

### *Tjänster för funktionshindrade*

Enligt beräkningar behövs det ytterligare satsningar med åtminstone 210 miljoner för att genomföra ett system med personliga assistenter för de gravt handikappade som absolut behöver en assistent. Personliga assistenter utlovas i regeringsprogrammet också. Statsandelarna för hela social- och hälsovårdssektorn ska höjas med 21 miljoner per år utifrån regeringsprogrammet. Men den satsningen kommer inte på långt när att tillgodose behoven att förbättra tjänsterna för funktionshindrade. Med tanke på likabehandling och medinflytande behövs det mer resurser också för tolkning och kommunikationstjänster. Vi måste se till att de funktionshindrade har adekvata tjänster att tillgå och att deras rättigheter blir tillgodosedda.

### *Stödtjänster och förmåner för närståendevårdare*

Ungefär 58 000 personer hjälper dagligen någon anhörig med personliga rutiner. Ungefär 30 000 får stöd för närståendevård, så det är många som utför sådant här tungt vårdarbete utan stöd. Dessutom har många stödtagare bristfälliga möjligheter till ledighet och annan vila. Vi måste se till att det finns tjänster i anknytning till stödet

för närståendevård att tillgå på lika villkor. Också förvärvsarbetande måste få möjlighet att hjälpa och vårda gamla föräldrar. Därför bör de erbjudas flexibel arbetstid och stödtjänster i hemmet.

För att förbättra systemet med närståendevård kommer det att behövas avsevärt mycket mer resurser än vad som utlovas i redogörelsen. Enligt vissa utredningar kommer det att behövas ett tillskott på mer än 100 miljoner euro fram till 2012 för att betala ut stöd för närståendevård och förbättra stödtjänsterna till närståendevårdarna. Tillskotten i statsandelarna för social- och hälsovård under ramperioden är alltså inte på långt när proportionella mot behoven.

#### *Förpliktelser enligt barnskyddslagen måste fullgöras*

Den kommunala socialvården behöver betydligt mer resurser för att kunna genomföra den nya barnskyddslagen och den sociala garantin enligt lagen om utkomststöd. För att barnskyddslagen ska kunna genomföras måste personalstyrkan i öppenvården inom barnskyddet utökas med 155 tjänster. De kommunala barnskyddsinstitutionerna måste få 100 nya anställda och de privata 200. För stöd till barnskyddsarbetet och den sociala garantin behövs det ett tillskott på 20 miljoner euro. Vi måste snabbt vidta åtgärder för att få mer personal till socialvården och övervaka att kommunerna fullgör sina skyldigheter enligt lagen om utkomststöd och barnskyddslagen.

I sitt program lovar regeringen att stödja barnfamiljer bl.a. genom ökade hemtjänster. Men den håller inte sina löften eftersom anslagen för tjänsterna inte kommer att räcka till.

#### *Mer resurser för stöd till invandrare*

Den kommunala basservicen måste förbättras också för att integrationen av invandrare ska lyckas och för att invandrarna ska få utbildning och kunna anpassa sig till det finländska samhället. Efter att invandrarna kommit till landet bör de snarast möjligt få undervisning i finska och integrationsutbildning. Det kan vara svårt för dem att få social- och hälsovård, t.ex. psykvård. Därför är det viktigt att inom basservicen utöka

kompetensen i fråga om invandring och kulturell pluralism.

#### *Regeringen låter grunden för de offentliga tjänsterna falla sönder*

Med beaktande av de ovannämnda faktorerna kommer statsandelarna för social- och hälsovård att höjas alldeles för lite enligt ramarna. Genom sina finansiella riktlinjer riskerar regeringen också likabehandlingen av medborgarna inom social- och hälsovården.

#### *Statlig ersättning till hälso- och sjukvårdsenheter för kostnaderna för forskning enligt lagen om specialiserad sjukvård och läkar- och tandläkarutbildning*

Enligt lagen om specialiserad sjukvård betalar staten till samkommuner med universitetssjukhus ut ersättningar för kostnader för grund- och specialiseringsutbildning för läkare och tandläkare samt för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå. Även om anslagen för utbildningsersättningar höjs med fem miljoner euro är de fortfarande alltför knappt tilltagna med tanke på kostnadsnivån. Resultaten och volymen i forskningen enligt lagen har ökat avsevärt. Trots det tänker regeringen skära ner finansieringen med nio miljoner euro. Staten bör se till att det finns offentlig finansiering för forskningen, bl.a. för att säkerställa obunden forskning. Därför måste anslagen för både forskning och utbildning höjas.

#### *Klientavgifter inom social- och hälsovården bör inte höjas*

Regeringen föreslår att klientavgifterna inom social- och hälsovården ska höjas och indexbindas. Indexjusteringarna ska göras automatiskt vartannat år från och med 2010. Det är inte acceptabelt att höja avgifterna utan att samtidigt undersöka faktorerna bakom kundernas betalningsförmåga. Inte heller bidrar det på något sätt till att fullfölja målen för förvaltningsområdet. Tvärtom, när avgifterna höjs utan att avgiftspolitik och de anknytande faktorerna blir klarlagda kommer skillnaderna i hälsa att öka, likaså fattigdomen och risken för utanförskap. De som



har stort behov av tjänster kommer dessutom att riskera att bli utan de tjänster de har rätt till och som är viktiga för dem med tanke på dagligt liv och aktivitet.

Vi är emot avgiftshöjningarna också av den orsaken att regeringen inte låter kommunerna få den åtföljande inkomstökningen, som skulle kunna användas för att förbättra social- och hälsovården.

Barnfamiljernas levnadskostnader kommer att stiga betydligt och då bör man inte medvetet ytterligare öka familjernas utgifter. Ändå höjs t.ex. dagvårdsavgifterna. Det betyder att en vanlig tvåbarnsfamiljs kostnader kommer att stiga med ca 700 euro på årsnivå. Inkomstgränsen för den högsta dagvårdsavgiften är fortfarande mycket låg, vilket innebär att familjer med inkomster under genomsnittet får betala lika mycket för dagvård som de allra rikaste familjerna.

Höga dagvårdsavgifter får inte bli ett hinder för att börja arbeta igen. Dagvårdsavgifterna bör bidra till det allmänna målet att höja förvärvsfrekvensen bland befolkningen i arbetsför ålder. Ändå tänker regeringen höja dagvårdsavgifterna och låta föräldrarna betala proportionellt sett mer för deltids- och deldagsvård än för heldagsvård.

Lagstiftningen om klientavgifter för dagvård bör ändras så att den bättre stöder barnfamiljer med låga och medelhöga inkomster. Dagvårds-tjänsterna bör liksom annan social- och hälsovård utvecklas effektivt så att de stöder barnets utveckling och är tillräckligt flexibla för att föräldrarna ska kunna arbeta och dessutom ha tid att vara tillsammans med barnet. Genom att höja dagvårdsavgifterna och möjliggöra större grupper i dagvården riskerar regeringen barnens rätt till bra dagvård och lika möjligheter för föräldrarna att arbeta.

Även om rambeslutet innehåller höjningar av vissa familjeförmåner såsom hemvårdsstöd och partiell vårdpenning kommer familjerna inte att dra nytta av dem eftersom klientavgifterna för social- och hälsovård och andra kostnader samtidigt stiger. Barnbidraget ska enligt rambeslu-

tet höjas 2009 från och med det tredje barnet men nästan 80 procent av familjerna kommer att bli utan den här höjningen. Vi föreslår att barnbidraget för det första barnet höjs så att det blir lika stort som barnbidraget för det andra barnet. Då drar alla barnfamiljer nytta av höjningen. Dessutom bör situationen förbättras för de barnfamiljer som får utkomststöd genom att grunddelen för barn höjs i utkomststödet. Som det är nu märks inte höjningen av barnbidraget i utkomststödet eftersom den så att säga blir avskuren. För att förbättra situationen för familjer med ensamma föräldrar föreslår vi också att underhållsstödet höjs under ramperioden.

### *Reform av den sociala tryggheten*

Den sociala tryggheten behöver ses över. Vi måste åtgärda problemen med marginalisering och fattigdom och uppmuntra till arbete och aktivitet. För att reformen ska kunna genomföras rättvist måste utgifterna också öka. Men regeringen har inte avdelat medel för en reform. Vi ska inte bara flytta över pengar från en grupp av förmånstagare till en annan. Vi bör ha råd att förbättra försörjningen för de allra fattigaste. Exempelvis bör arbetsmarknadsstödet höjas för att beroendet av utkomststöd ska minska och försörjningen för dem som har liten pension bör förbättras.

### *Produktivitetsprogram*

Som ett led i statens produktivitetsprogram ska Folkhälsoinstitutet slås samman med Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården. Personalen ska skäras ner. Forskningen under social- och hälsovårdsministeriet ska finansieras dels med medel ur statsbudgeten, dels med s.k. samfinansiering och dels genom avgiftsbelagd verksamhet. Regeringen tänker också skära ner personalen inom delvis externt finansierad, samfinansierad verksamhet. Det här ligger inte i linje med produktivitetsprogrammets ursprungliga syfte. Syftet varken får eller kan vara att enbart skära ner personalantalet inom den offentliga sektorn.

***Ståndpunkt***

Vi föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs  
ovan.*

Helsingfors den 10 april 2008

Anneli Kiljunen /sd  
Satu Taiveaho /sd

### AVVIKANDE MENING 3

#### *Motivering*

I sitt utlåtande noterar utskottet: "Genom det årliga rambeslutet ändras inte den utgiftslinje som ligger till grund för utgiftsramen, utan valperiodens ram justeras tekniskt för att motsvara förändringarna i pris- och kostnadsnivån och i budgetens struktur". Utskottet har alldeles rätt: ingenting ändras i det här rambeslutet. Alla brister som jag tog upp i min avvikande mening i social- och hälsovårdsutskottets utlåtande om utgiftsramarna för 2008—2011 är inskrivna som sådana i den aktuella redogörelsen om ramarna för 2009—2012. Inga förbättringar finns med, försämringarna är fler.

I fråga om social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde avdelas fortfarande inte tillräckligt stora anslag för att genomföra reformerna enligt regeringsprogrammet. De har alltså ingenting att hämta här. Det största problemet med rambeslutet är att de anvisade medlen inte räcker till för att eliminera fattigdomen eller finansiera reformer för att förbättra villkoren för barnfamiljer och äldre.

I ramarna finns det heller inte inskrivet någon finansiering för politikprogrammen enligt regeringsförklaringen (särskilt politikprogrammet för hälsofrämjande och politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd). Vidare anvisas inga medel för de utlovade reformer som den s.k. SATA-kommittén har under arbete för att se över den sociala tryggheten. Majoriteten av utskottet tror visserligen fromt att pengarna saknas bara därför att beredningen inte är slutförd. Men statsminister Vanhanen har vid en frågestund i riksdagen meddelat att det inte kommer att finnas pengar för någon grundligare reform av den sociala tryggheten den här valperioden.

Det är viktigt med en uthållig kommunalekonomi när det gäller att trygga välfärdstjänsterna och öka jämlikheten i samhället. Men med ett tillskott på bara 21 miljoner euro i statsandelar utlovas inga förbättringar. I stället går utvecklingen mot ökad diskriminering av kommuner

och kommuninvånare. Regeringen försöker inte ens göra något för att stoppa den här trenden.

Det största problemet med redogörelsen gäller klientavgifterna. Ju mer de offentliga tjänsterna finansieras med service- och klientavgifter i stället för med skatter, desto ofördelaktigare är det för låginkomsttagare. I ramarna och i det anknytande lagförslaget om att ändra lagen om klientavgifter föreslår regeringen att avgifterna ska höjas och bindas till kostnadsutvecklingen från och med 2009. Jag anser att avgifterna för de offentliga välfärdstjänsterna inte alls bör höjas så som regeringen föreslår. Avgifterna hos oss är nu nästan bland de högsta i Europa och om de ytterligare höjs kommer klyftan mellan låg- och höginkomsttagare att bli allt djupare. Om klientavgifterna indexbinds bör också de anknytande förmånerna (barnbidrag, arbetsmarknadsstöd, utkomststöd osv.) indexbindas.

Dessutom kommer kommunernas statsandelar att skäras ner med en summa som motsvarar höjningarna. Staten tar alltså vinsten och serviceproducenterna, alltså kommunerna, får ingenting. Mot den här bakgrunden låter det närmast groteskt att regeringen i sitt program har skrivit in att klientavgifterna justeras för att trygga tillgången till tjänster och tjänsternas kvalitet. Utskottet anser enhälligt att de extra inkomster som kommunerna får till följd av höjningarna inte bör dras av från statsandelarna till kommunerna i kommande rambeslut. Enligt min uppfattning är den bästa lösningen att inte alls höja avgifterna eller skära ner statsandelarna. Med tanke på social rättvisa är det särskilt problematiskt att hälsovårdscentralsavgifterna och dagvårdsavgifterna ska höjas.

För att minska fattigdomen och utsattheten bör finansieringen av åtminstone följande reformer säkerställas i ramarna:

*Grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet för arbetslösa bör höjas med minst fyra euro så att beroendet av andra stödformer minskar.* Grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet ligger nu på en låg nivå. De höjdes senast i bör-

jan av 1990-talet. Grunddagpenningen har minskat med 21,2 procent i relation till inkomstnivån under 1994—2005. Eftersom förmånerna är skattepliktiga räcker de inte till för de nödvändiga levnadskostnaderna, särskilt inte i fråga om ensamboende, utan de måste kompletteras med bostadsbidrag och utkomststöd.

*Prövningen av makens inkomster bör slopas vid beviljandet av arbetsmarknadsstöd.* Med tanke på individens grundläggande fri- och rättigheter är det problematiskt att makens inkomster påverkar arbetsmarknadsstödet. Det gör också att myndigheterna måste lägga sig i människornas privatliv. Prövningen leder i många fall till att arbetsmarknadsstödet minskar och rentav till att den arbetslösa inte alls får någon egen inkomst.

*Barnbidraget ska bli en delvis prioriterad inkomst i utkomststödet,* alltså en inkomst som inte sänker utkomststödet. Ensamförsörjartillägget till barnbidraget är prioriterad inkomst.

Barnbidraget beaktas alltid som inkomst när man räknar ut om familjen har rätt till utkomststöd. En höjning av barnbidraget minskar alltså utkomststödet belopp. Det betyder att familjer som får utkomststöd inte på samma sätt drar nytta av barnbidraget eller en höjning av det.

Om 50 procent av barnbidraget anses vara prioriterad inkomst ökar utgifterna för utkomststödet med uppskattningsvis 60 miljoner euro. Om ensamförsörjartillägget blir prioriterad inkomst ökar utgifterna för utkomststödet med uppskattningsvis 12 miljoner euro.

*Kommunerna bör tillförsäkras en tillräcklig personal inom social- och hälsovården.* Utan adekvat och kunnig personal är det inte möjligt att tillhandahålla basservice för invånarna. Den avgörande faktorn är en hållbar kommunalekonomi, och det kommer heller inte det här rambeslutet att medge.

Regeringen har skrivit in vackra ord om de äldres villkor i sitt program. Men det finns inte resurser i ramarna för att realisera dem. Vänster-

förbundet har föreslagit en lag om tjänster för äldre. Lagen skulle tillförsäkra alla äldre en adekvat trygghet.

*Det har inte avdelats resurser för att förbättra stödet för närståendevården.* För ändamålet kommer det att behövas minst 120 miljoner euro under regeringsperioden. Regeringen lovar att stegvis förbättra assistenttjänsterna för handikappade. Om det innebär att gravt handikappade ska få subjektiv rätt till en assistent finns det i ramarna bara en liten glimt av ett anslag om minst 40 miljoner euro som kommer att behövas på årsnivå.

Utskottet påpekar alldeles riktigt att produktivitetens målen i statens produktivitetsprogram i första hand bör genomföras genom att nya sätt att tillhandahålla tjänster nyttiggörs och servicestrukturerna utvecklas. Men faktum kvarstår att produktivitetsprogrammet kommer att leda till personalnedskränningar där det snarare behövs mer personal. Det gäller särskilt arbetarskyddsförvaltningen. En sådan utveckling kan inte accepteras.

Staten betalar en specialstatsandel till samkommuner för specialiserad sjukvård som ersättning för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå. Rambeslutet skär ner anslagen för detta med sammanlagt nio miljoner euro. Det innebär att staten kommer att överlåta kostnaderna för medicinsk forskning vid universitetssjukhus på kommunerna, alternativt att det blir svårt att få finansiering för sådan forskning. Saken blir inte bättre fastän utbildningsanslagen höjs med fem miljoner euro, eftersom det underskott som staten tidigare år förorsakat i kommunerna på grund av läkar- och tandläkarutbildning vid universitet fortfarande inte täcks.

### **Ståndpunkt**

Jag föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 10 april 2008

12 Erkki Virtanen /vänst